

נאך אמאל און נאך אמאל און נאך אמאל!...

עוד הפעם ועוד הפעם ועוד הפעם!...

א. ידועה השאלה מהי השמחה הגדולה שפסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות. הרי הסיבה שהם פסקו מלמות היתה מפני **שלא נשאר עוד תלמיד** שלא מת, אם כן מה השמחה הגדולה. נאמרו בזה כמה וכמה דרכים.

אני רוצה להתמקד איתכם באחת מהן:

תחשבו על רבי עקיבא, במשך ארבעים שנה הוא מנסה להבין, ולא מצליח. שוב ושוב ושוב ושוב... נאך אמאל און נאך אמאל און נאך אמאל... ארבעים שנה!... אבל שום דבר לא זז... ובכל פעם הוא מחליט "להתחיל מהתחלה" לנסות שוב, נאך אמאל...

הגגנות סיפרו לנו שרבי עקיבא **לא נכנס לחיידר** עד גיל ארבעים, אבל רבינו ישראל סלנטר הוכיח שהוא **לא יצא מהחיידר** עד גיל ארבעים, שוב ושוב ושוב הוא ניסה להבין ולדעת, ולא הצליח. אם לא כן – אמר רבי ישראל – לא היה רבי עקיבא יכול ללמוד כלום מטיפות המים החוצבות בסלע, הרי הם מטפטפות טיפה אחר טיפה ברציפות, ואיך אפשר להסיק מהן שבפעם אחת יחלחלו מימי התורה אל ליבו. אלא בהכרח שגם רבי עקיבא למד ולמד, עוד ועוד שנה, והלב נשאר סתום, הוא חשב להתיימש ולעזוב הכל, אבל אז ראה את הטיפות שלימדו אותו שכל טיפה משאירה רושם קלוש, שאינו נראה, אבל אחרי שמצטרפות מספיק טיפות – מגלים לפתע שנחקק חור בסלע. אין זה מכוחה של הטיפה האחרונה לבדה, היא לא יותר חזקה מקודמותיה, אלא מהצטרפות כל הטיפות "שלא השאירו רושם" יחד.

ואז, רבי עקיבא מתחיל שוב. והפעם – הוא מצליח. חוזר אחרי י"ב שנה, מוקף באלפי תלמידים, ו... **מתחיל שוב, נאך אמאל, עוד י"ב שנה...**

ואז, אחרי כ"ד שנה, כ"ד אלף תלמידים, כשהוא כבר לפחות בן 64 שנים, מתים כולם. כולם. לא נשאר כלום. כל העמל והייסורים, העוני והבזיונות, הכל אסף רוח. **היה העולם שמם.**

מה עשה רבי עקיבא? התחיל מהתחלה, **עוד הפעם!...** נאך אמאל און נאך אמאל און נאך אמאל... **אחרית כראשית**, להתחיל התחלה חדשה לגמרי, כאילו לא עברו עליו כבר אלפי התחלות כאלו שהנחילו מפח נפש. בא והעמיד עוד חמשה תלמידים שהאירו את העולם לנצח נצחים.

הסבים והסבתות שלנו חוו גם הם "עולם שמם", שינסו מותניים, קיפלו שרולים והתחילו מהתחלה. נמלטו משואת אירופה או גלו מארצות המזרח, עזבו קהילות עצומות שהתמוססו, עולמות שלמים שנעלמו, והתחילו מהתחלה. הם קמו מהאפר, התנשאו על משברי הלב וקולות הייאוש, והקימו משפחות לתפארת.

זהו הכוח של ל"ג בעומר, אחרי כל החורבן לקום מאשפתות ולהתחיל שוב.

ב. מאיפה היה לרבי עקיבא את הכוח הגדול הזה להתחיל מהתחלה? הוא **למד את זה משמעון העמסוני**.

הגמרא בפסחים מספרת "שמעון העמסוני היה דורש כל 'את'ים שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא - פירש. אמרו לו תלמידיו: רבי, כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש: את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים".

זקני רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל היה רגיל לומר (בשם הגר"י גולדוויכט זצ"ל): מדוע באמת שמעון העמסוני לא תירץ כדרשת רבי עקיבא 'לרבות תלמידי חכמים'. **מה ידע רבי עקיבא שלא העלה שמעון העמסוני על דעתו?**

אלא הביאור הוא, שרבי עקיבא השיג זאת **רק לאחר שראה את שמעון העמסוני** שפרש מכל מה שעמל ויגע במשך שנים ע"ג שנים, לדרוש כל האתים שבתורה, וכעת גמר אומר להתחיל ללמוד כל התורה מחדש בלא לדרוש את האתים, אשר בזה כמובן משתנים כל הפרטים ושאר הדרשות והמסקנות והפולפולים, ממש **להתחיל הכל מבראשית**, ותמה רבי עקיבא איך מצא שמעון העמסוני תעצומות עוז לעשות כן, להרוס מפעל חיים שלם בשביל האמת ולא להתפתות ולהדחק באיזה תירוץ של קש.

הרי היה יכול שמעון העמסוני להניח ב"צריך עיון גדול", לומר "מקושיה לא מתים" ולהמשיך הלאה...

[יודעים אתם מה מקור הביטוי "מקושיה לא מתים"? הגמרא אומרת שיעקב אבינו לא מת, ומקשה הרי חנטוהו החנוטים וקברוהו הקברנים ומשיבה הגמרא "מקרא אני דורש" ומביאה דרשה שיעקב אבינו לא מת. לא מובן איך מתיישבת בזה שאלת הגמרא מהחנוטים והקברנים, האריכו בזה המפרשים, אבל דרך חידוד אומרים שמכאן ראינו ש"מקושיה לא מתים". בסוף כתוב שיעקב אבינו לא מת, לך יש קושיה מהקברנים, קושיה טובה, אבל לא מספיק חזקה בשביל להמית את יעקב אבינו...]

היה גם יכול לדחוק ולומר "את - לרבות תלמידי חכמים", למרות שלא היה נראה לו כל כך לומר כן. אבל - לא! הוא העדיף להידבק באמת, לעזוב את כל ה"שיטה" שלנו שהשקיע בה את כל עמלו, ולהתחיל מחדש!...

אין זאת - הסיק רבי עקיבא - אלא ששכינת ה' שורה על תלמידי חכמים ומלהטת סביבותיהם, והמורא הגדול הוא אשר נותן להם כוח ועוצמה למלט נפשם מכל בדל טעות, ולהתחיל הכל מתחילה בחדת קודש ובהתלהטות אש שלהבתיה, **לאזור מתנים ולחגור ירכיו לשוב על כל תלמודו שלמד כל השנים**. מה נורא הדבר. מיד פתח ר"ע ואמר 'את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים! אשר השכינה שורה עליהם וצריך לירא מהם כמורא שמים.

הגאון רבי דב צבי קרלנשטיין זצ"ל שינה את דרך לימודו בעשרות שנותיו האחרונות, הוא בחר בדרך יותר עמקנית, בבירור הסברות וליטושן כסכין חדה. אמרו שהוא לא הרשה לתלמידיו לעיין יותר בספרים שכתב בצעירותו, באומרו "אני כבר לא כל כך 'אוחז' ממה שכתבתי אז".

גם חידושי של הגאון העצום **רבי גדליה נדל זצ"ל** הושלכו על ידו לגניזה... לאחר שעלה עוד קומה בלמדנות העמוקה שלו ובמבט לאחור לא הסכים עם כל "האתים שבתורה" שהיה דורש עד אז... תלמיד חרוץ הציל את חידושי מאבדון והדפיסם לאחר שנים כספר "חידושי רבי גדליה".

שמעון העמסוני איפה היה **דוגמא לכוח של ההתחלה מחדש**. הכל אבד לו, כל המערכות הגדולות על דרשות "את" שהיה דורש בכל התורה. הוא לא התעצל, לא התייאש, התחיל מהתחלה!

***

כשלמדתי בפונביץ' היה מפורסם בין התלמידים שפרק "נערה מאורסה" בסוף נדרים "שייך" לרבינו **הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א**. הוא נחשב ה"מרא דשמעתא" בפרק קשה זה. כשהגיעו בישיבה ל"נערה מאורסה" היו שיעוריו של רבי בער'ל מלאים מפה אל פה, הביאורים המחודשים שלו התבדרו ביני עמודי והכל דנו והתפלפלו בהן.

סיפרו שפעם אחת שאלוהו "מה עומד מאחורי הקשר העמוק של ראש הישיבה לפרק נערה מאורסה?" והוא סיפר: הייתי בחור צעיר, למדו בחודש אלול את הפרק הזה, ואני עמלתי לכתוב סיכומים וחידושים

על הפרק, כמו שעשיתי בכל פרק אחר שלמדתי בישיבה. ביום האחרון של הזמן נעלמה המחברת היקרה הזו, חיפשתי וחיפשתי, אך כנראה יד חומדת נטלה את המחברת לעצמה. ה' יכפר. הייתי מאד שבור. אבל אז **החלטתי להתחיל מהתחלה**, התיישבתי בבין הזמנים של "תשרי" ללמוד את כל הפרק מחדש, לחדש שוב חידושי תורה ולהעלות שוב על הכתב.

העבודה הקשה הזו של "להתחיל שוב אחרי שהכל אבד", זיכתה אותי לקנות קניין עולם בפרק הקדוש הזה. כך סיפר רבי בער'ל.

[אגב, ראוי להתפעל. אילו לנו היתה נעלמת מחברת חידושי תורה, לא היינו מעלים על דעתנו שהיא **נגנבה**... מי יגנוב מחברת חידושי תורה?!... היא מן הסתם נעלמה לה או **נשכחה** היכן שהוא. אבל רבי בער'ל התייחס כבר אז למחברת חידושי תורה כמו אל **שקיק יהלומים** יקרים מפז. מי פתי יחשוב ששקית היהלומים "סתם כך" נעלמה לה?!... בוודאי מישהו ידע לזהות את האוצר ושם נפשו בכפו לבוא במחתרת לשדוד את היהלומים... כך צריך להתייחס לחידושי תורה!]

בהקדמת הספר הגדול "הלכות שבת בשבת" לרבינו הגרמ"מ קארפ שליט"א כתב כך:

"...ואנכי בושתי וגם נכלמתי להרים אלקי פני אליך, כי מי כמוני יודע שאין אני ראוי ולא זכאי לכל זה **ומן הראוי היה לגנוז חמדה זו אשר אינני ראוי לה כלל** אך יודעני שלא מזכותי וחלקי הוא אשר זיכני לזה אלא זכות אבותי ורבותי וזכות הרבים..."

חיבה יתירה נודעת היא לי לחיבור זה על אשר **ראשיתו של חיבור זה שנתחבר בעמל רב נאבד ממני בעו"ה לפני כעשור שנים**, והייתי שבור ורצוץ על כך, והרופא לשבורי לב הוא אשר העמידני וריפאני והקימני וחיזק את כוחי ביתר שאת וביתר עוז, **ולמדתי מהתנא הקדוש רבי עקיבא על אף שכ"ד אלף תלמידיו הראשונים לא נתקומו בישראל לא נפלה רוחו אלא חזר והעמיד הז' תלמידים אשר העמידו את העולם** ועשו לתורה שלא תשתכח מישראל...

ואף חיבור זה הוא לי בבחינת לוחות שניות, אשר על הראשונות נאמר אשר שברת יישר כחך ששברת, **כי אחר שחזרתי ושננתי הפרקים שאבדו לי נתבררו ונתלבנו הדברים ביתר שאת** והיא המנחה אשר אני מגיש לפני השי"ת היום, ובפרט שזיכני השי"ת **במשך זמן זה** לשמש ביתר שאת קדם מרן פאר הדור והדרו משיירי כנסת הגדולה הגאון ר' יוסף של' אלישיב שליט"א אשר פתח לפני שעריו והאיר לי פנים והשיב לכל שאלותי וספקותי ברובי תורתו וגם יישר את שכלי ובינתי והעמידני בקרן אורה להבין ולהשכיל ולהורות והלכות רבות נתבארו בספר זה משמו וגם מה שלא נתפרשו הכל יודעים שתורתו שלי תורתו היא..."

***

ג. את הוורט המרגש הבא שמעתי מאאמו"ר הגאון שליט"א:

חז"ל אומרים שנשי למך ביקשו לפרוש ממנו, מפני שראו שעתיד לבוא המבול, אמרו מה אנו יולדות לבהלה, למחר המבול בא ושוטף את הכל. בא לו למך אצל אדם הראשון וקבל על נשיו, אמר להן: וכי עליכם לדקדק על גזירתו של מקום, אתם עשו מצותכם והוא יעשה את שלו! (רש"י בראשית ד, כה)

הקב"ה איפוא לא התחשב בטענתן של נשות למך – אף אם אתן חוששות ממבול עתידי, אתן צריכות לעשות את שלכן!

והנה, בפרשת נח אנו שוב פוגשים בטענה זו, והפעם, למרבה הפליאה, היא נתקבלה מאד:

"ואני הנני מקים את בריתי אתכם - **מסכים אני עמך**, שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא שלא לשחת את העולם עוד, וכן עשה. ובאחרונה אמר לו הנני מסכים לעשות קיום וחזק ברית להבטחתי, ואתן לך אות" (רש"י נח ט, ט)

הרי שהקב"ה הסכים עם טענתו של נח שדאג מלעסוק בפריה ורביה שמא יהיה שוב מבול. לא זו בלבד שבשביל כך הוא הבטיחו שלא לשחת את העולם לעולם, אלא גם הוסיף ואמר לו "מסכים אני עמך", והוסיף לו אות ברית על ההבטחה הזו "לעשות קיום וחיזוק ברית להבטחתי".

השאלה זועקת: מדוע נשי מלך קיבלו מענה תקיף "אתן עשו מצוותכן והוא יעשה את שלו" למרות שידעו בבירור שעתידי לבוא מבול, ואילו אצל נח "מסכים הקב"ה עמו" שהוא דואג מלעסוק בפריה ורביה עד שלא יבטיחוהו בהבטחה גמורה ומקוימת בברית, כדי שלא יהיה לו אפילו חשש רחוק מפני מבול עתידי.

את התשובה ענה אאמו"ר שליט"א בהתרגשות גדולה:

הבדל עצום יש בין מי שעומד לפני המבול וחושש מהעתיד, לבין מי שכבר היה "שם". מי שחוה את החורבן והאובדן, את ה"היה העולם שם", צריך כוחות עצומים בכדי להתחיל שוב מחדש בלי שיבטיחוהו שהפעם הוא יצליח.

הוא אמר זאת על הסבים והסבתות שלנו, שחוו את המבול הגדול, איבדו הכל, והתחילו מחדש!

ד. שמעתי מדודי הגאון רבי ברוך יעקב סומפולניסקי שליט"א בשם הגאון רבי שמחה ווסרמן זצ"ל שבתורה מצאנו שיכרות אצל נח ואצל לוט, ומה היה המשותף ביניהם, ששניהם השתכרו לאחר שנותרו לפליטה מן החורבן. נח – השתכר לאחר המבול, ולוט – השתכר לאחר הפיכת סדום. הוא פירש שלאחר חורבן, כאשר העולם שם, קשה מאד להתמודד ולעכל את גודל האבידה וההעדר, ומזה באו להשתכר, בחינת "תנו שיכר לאובד", מי שאיבד את כל עולמו ומשפחתו זקוק לשיכר, כי קשה לו להתמודד בישוב הדעת.

הוא אמר זאת על אמו, סבתא פראדל ע"ה, שהיתה שייכת לדור הנפילים מלאכי עליון, ניצולי השואה, שבגבורה עצומה התנשאו מעל גלי היגון והחרדה, האבדון והשממה, בלבול הדעת וכאבי הלב, ועמלו על שיקום הריסות עם ישראל.

***

לאחר פטירתה של זקנתי הרבנית זרהבה גולדה לוין ע"ה, שלח אחיינה רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מכתב תנחומים, והמשיל משל לאדם שנשברה לו צלחת יקרה והצטער מאד על אובדנה, שאלוהו מדוע אתה כל כך מצטער הרי אפשר לקנות צלחת חדשה במקומה, השיב להם: אכן, אבל בית החרושת שמייצר צלחות כאלו נסגר.. אי אפשר להשיג עוד צלחת כזאת.. כך, כתב הגר"י, יש לומר על סבתא ע"ה, שבית החרושת 'לודז' כבר נסגר ואיננו! נחרב מקום גידולה של הצדקנית הזו, ואין לה תחליף!

ואני הקטן, נכד צעיר, מעיז ומוסיף - שלקראת השואה האיומה הכין הקב"ה פס יצור מיוחד בבית החרושת שלו, בו נוצרו שרפים ואופנים בדמות אדם, גבורי כח נאזרים בגבורה, דור שלם של מלאכי מעלה שהבליגו על יסורי התופת שנחרטו בנפשם הטהורה, התעלמו ממראות זוועה שלא משו מנגד עיניהם ומקולות שחיתת הקרבנות הקדושים שהמשיכו להשמע באזניהם, ומסרו נפשם לשיקום הריסות עמנו, בנטיעת חוטרם ושתילים חדשים בכרם בית ישראל.

סבתא ע"ה לאחר ששתתה את כוס התרעלה במשך חמש שנים איומות, מצאה נוחם לנפשה העגומה והמיוסרת בח"י הרוח המפכים, והתמלאה בכוחות אדירים להתנער מתוך הריסות המלחמה, מתוך האבדון והאבל, היאוש והדכדוך, הגעגוע והבלבול, החרדות והפחדים, להתרומם מעל הכל – ולהקים דור חדש לעם ישראל!

כמה שנים לאחר נישואיה לסבא רבי שמחה שלמה לוין זצ"ל, התלבטו סבא וסבתא האם להיענות להצעת רבנות שקיבל מפריז שבצרפת, אביהם הצדיק רבי אריה ששמע על כך מאד התפלא מה חסר להם וכפי שסיפר במכתב לבנו הגדול הגר"י זצ"ל:

"...מצאתי חובה לנפשי ללכת אליהם בשיכון שלהם בתל ארזא סנהדריה ואמרתי להם בני היקרים, תתחשבו {=תתבוננו}, חסדי ה' עמכם יצאתם מדירתכם במשכנות לשיכון, ב"ה בית מרווח בכל הנוחיות {א"ה, לפי מושגי רבי אריה...} באויר מצויין, שכנים מצויינים בכל המובנים, זהבא בעזה"י השיגה דרגא מוסמכת ואתה בני נכנס אחה"צ למכון הרי פישל, יש לכם ב"ה פרנסה בריוח, כעת יש הזדמנות להשתלם בלימוד חו"מ אשר נקל בעז"ה להשיג משרה פה, ולא להסתפק בסמיכה שיש לך מהגרא"ר זצ"ל על חלק יו"ד. יש לכם ב"ה בנות נחמדות סגולות אשר מתאים בשבילן החינוך בבית יעקב {שאינו שייך בפריז...} ואין לי שום נגיעה בזה כי אינני מעמיס חלילה על בני שום שימוש אפילו באצבע קטנה רק לבי דורש מעמי להגיד לכם".
כדברים הללו תמה רבי אריה תמיהה גדולה.

את הסיבה האמיתית למחשבה לעבור לצרפת הסתירו סבא וסבתא מרבי אריה כדי שלא לצערן, במכתבו לאחיו הגדול הגר"ח מסביר סבא את הרקע האמיתי לזה:

"...שאיפתנו היתה שנוכל להסתדר בארצנו הקדושה ולחיות חיים טהורים ושקטים מבלי להכניס את עצמנו לניסיונות המקיפים את האדם בחייו היומיומיים, אך לדאבוננו הרב אנו בארצנו הקדושה בפחד מתמיד וגובר מיום ליום, וזהבה אשר עבר עליה כל כך אינה מוצאת מנוח לנפשה, אף אם מאות שנים יחיה האדם - אינו עובר מה שעברה, היא שבורה ורצועה מן המצב העגום, ובקשה אחת בפינה – 'רק פינה שקטה', היא איננה מבקשת הרווחה, די לה בפת חרבה ושלוה בה, וחשבתי בליבי אולי כדאי לי לצאת לחו"ל..."
הם לא רצו לספר לרבי אריה איזה יסורי נפש עוברים על כלתו, ואלו חרדות מתעוררות בה כאשר מחמיר המצב הבטחוני בארצנו. אבל החליטו – כנראה לאור בקשתו של אביהם הצדיק – להישאר בארץ הקודש.

הם היו תלמידיו של רבי עקיבא, יהודים של ל"ג בעומר, גיבורים שמתחילים מהתחלה!...

***

בחסידות ויז'ניץ יש ניגון קדוש על העבודה הנפלאה של "אחרית כראשית", לעשות את ה"אחרית" – ראשית, ולהתחיל מהתחלה כאילו לא היה דבר.

תיבות הניגון הם "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית – נאך אמאל און נאך אמאל און נאך אמאל".
עוד הפעם ועוד הפעם ועוד הפעם.

אני מצרף את הניגון המרגש למאמר זה.